

Opettajien alanvaihto pois luokkahuonetyöskentelystä

Syyt alanvaihdolle ja uuden uran kehittyminen

Kandidaatintutkielma

Laatijat:

Olivia Heikkilä

Helmi Isokallio

15.4.2024

Rauma

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkistettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Kandidaatintutkielma

Tekijät: Olivia Heikkilä ja Helmi Isokallio

Otsikko: Opettajien alanvaihto pois luokkahuonetyöskentelystä

Ohjaaja: Yliopistonlehtori Johanna Tigert

Sivumäärä: 25 sivua

Päivämäärä: 15.04.2024

Tässä kandidaatin tutkielmassa selvitetään syitä opettajien alanvaihtoon sekä alanvaihdon etenemistä ja tyytyväisyyttä uuteen uraan. Tässä tutkimuksessa keskitytään alanvaihtoon, joka on ollut yksilön oma-aloitteinen objektiivinen siirtymä eli yksilö on ollut aktiivinen toimija, joka on omasta tahdostaan siirtynyt työtehtävästä toiseen. Alanvaihdon harkitseminen on lisääntynyt opettajien keskuudessa viime aikoina.

Tämä tutkimus on laadullinen haastattelututkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden näkökulmia tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Tutkimuksessa aineisto kerättiin haastattelemalla kolmea opettajaa, jotka olivat vaihtaneet työtehtävänsä pois luokkahuonetyöskentelystä. Kerätty aineisto litteroitiin ja analysoitiin.

Tulosten perusteella syyt alanvaihtoon jaettiin neljään pääluokkaan: 1) Tyytymättömyys työolosuhteisiin 2) Oman opettajuuden kyseenalaistaminen 3) Työn vaikutus myös vapaa-ajalla 4) Koulutuksen yhteys työelämään. Haastateltavat olivat harkinneet alanvaihtoa jo jonkin aikaa ja miettineet mahdollisuuksia työllistyä muualle. Alanvaihto oli haastateltavilla mielessä aaltoilevasti joskus enemmän ja toisinaan vähemmän. Jokaisen haastateltavan polku uuteen uraan oli erilainen sekä eripituinen. Kaikki haastateltavat ovat hyvin tyytyväisiä uuteen uraansa.

Avainsanat: Alanvaihto, urakehitys, opettaja, ammatti-identiteetti

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Teoria	5
3	Tutkimuksen tausta	7
4	Tutkimuksen toteutus	9
4.1	Haastattelu tutkimusmenetelmänä	9
4.2	Aineiston keruumenetelmä	10
4.3	Haastatteluun osallistujat	10
4.4	Tutkimuksen ja haastattelun luotettavuus ja eettisyys	11
4.5	Aineiston analyysi	12
5	Tulokset	13
5.1	Alanvaihdon taustalla olevat tekijät	13
5.1.1	Tyytymättömyys työolosuhteisiin	13
5.1.2	Oman opettajuuden kyseenalaistaminen	14
5.1.3	Työn vaikutus myös vapaa-ajalla	15
5.1.4	Koulutuksen yhteys työelämään	16
5.2	Alanvaihtoprosessi	17
5.3	Tyytyväisyys alanvaihtoon	18
5.4	Kehitysehdotukset opettajan ammatille	19
6	Pohdinta	20
7	Lähdeluettelo	23
	Liitteet	25
	Liite1 Tutkimuskysymykset	25

1 Johdanto

Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n selvityksen mukaan jopa 59 prosenttia peruskoulun opettajista harkitsi alanvaihtoa syyskuussa 2021. Alanvaihtoa harkinneiden opettajien määrä on lisääntynyt viime aikoina, koska saman vuoden kesäkuussa OAJ:n kyselyn mukaan vain noin kolmannes opettajista kertoi harkitsevansa alanvaihtoa (OAJ, 2021). Lyhyessä ajassa on siis tapahtunut jotain, joka saa yhä useamman opettajan harkitsemaan alalta lähtöä. On tärkeää selvittää syitä tälle, koska opettajan ammatin vaikutus koko yhteiskuntaan on hyvin suuri.

Opettajien alanvaihto- ja työuupumusriskin tarkastelu sekä tutkiminen mahdollistaa työn kuormittavuuksien sekä epätyytyväisten tekijöiden löytämisen, joiden avulla voidaan ehkäistä alanvaihdon sekä työuupumuksen mahdollisuutta (Räsänen, 2023). OAJ:n kyselyssä vastaajat nimesivät yleisimmiksi syiksi työn kuormittavuuden, työmäärän lisääntymisen sekä palkkatason. Syiden tutkimisen lisäksi niihin pitäisi myös puuttua, jotta tyytyväisyys alaa kohtaan nousisi ja työhyvinvointi lisääntyisi.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on löytää syitä opettajien alanvaihdolle sekä tutkia alanvaihtoprosessin etenemistä ja opettajien tyytyväisyyttä uuteen alaan. Olemme tutustuneet aiempiin tutkimuksiin ja lukeneet kirjallisuutta aiheesta, jonka perusteella olemme luoneet tutkimuskysymykset.

Tutkimuskysymykset:

Mitkä tekijät johtivat luokanopettajien alanvaihtoon pois luokkahuoneessa työskentelystä? Millainen on opettajien kokemus alanvaihtoprosessista ja uudesta urasta?

2 Teoria

Luokanopettajakoulutus on ollut akateeminen ylempi korkeakoulututkinto jo 1970-luvulta lähtien. Korkeasti koulutetut opettajat ovat olleet suomalaisen perusopetuksen laadun takaajia. Luokanopettajilta edellytetään maisterintutkintoa, johon kuuluu opettajan pedagogiset opinnot. Opintoissa olennaista on tutkimuspainotteisuus sekä teorian ja käytännön vuorovaikutus. (Blomberg ym., 2009.)

Akateemisuuteen pohjautuvassa koulutuksessa koulutetaan opiskelijoista pedagogisesti ajattelevia ja sitoutuneita työntekijöitä. Opettajakoulutuksen käyneet ja sieltä valmistuneet nähdään yhteistyökykyisinä, suvaitsevina ja eettisinä työntekijöinä. Opettajankoulutuksen tehtävänä on valmistaa opettajia, jotka ovat opetuksen, oppimisen ja kasvatuksen ammattilaisia. Sellaista opettajankoulutusta ei kuitenkaan ole, jossa kaikki ilmiöt voitaisiin sisällyttää koulutukseen. (Luukkainen ja Pulkkinen, 2017.) Opettajankoulutukselle opettajan todellinen työtodellisuus on haaste, kun mietitään millaisia valmiuksia koulutus pystyy antamaan todellisen työn kohtaamiselle. Koulutuksen tulisi tarjota eväitä myös muuttuvien olosuhteiden ja työn muutosten kohtaamiseen. (Kiviniemi, 2000.)

Opettajan osaamisen käsitys keskittyy sisältöön ja pedagogiikan sekä luokanhallinnan osaamiseen. Opettajien ammattikyky tulisi nähdä kehitysprosessina, joka jatkuu koko koulutuksen ajan. Ammattikyky tulisi kehittyä myös koulutuksen jälkeen työelämässä. (Hangelin ja Holmström, 2019.) Valmistuneet opettajat joutuvat keskelle urakehitystä. Opettajien työuraa on pidetty elämänmittaisena ja vakaana eläkepäiviin päättyvänä ammattina, mutta käsitys opettajan elinikäisestä työurasta on vanhentunut. (Peske, 2001.)

Ammatti-identiteetin ajatellaan rakentuvan jo opettajakoulutuksen aikana ja siihen vaikuttavat myös työelämän ulkopuoliset asiat. Identiteetin rakentumiseen vaikuttaa yksilön mielikuva itsestä työntekijänä ja siitä millaiseksi ammatissaan haluaa kehittyä. Ammatilliseen identiteettiin kuuluvat ajatukset siitä, mihin kokee kuuluvansa ja identifioituvansa ja mikä on työssä tärkeää ja sitoutumisen arvoista. Identiteettiin kuuluvat myös työtä koskevat arvot, tavoitteet ja uskomukset. Nykypäivänä ajatellaan identiteetti pirstaloituneena, muuttuvana ja epäjatkovana. Jatkuva ammatillisen identiteetin rakentaminen on haaste, joka koskee nykypäivänä monia työntekijöitä. Ammattien ja työnkuvien vaihtuessa identiteetin rakentamisesta on tullut koko työuran kestävä prosessi. Jos työpaikan resurssit ovat puutteelliset, kuten mahdollisuus sosiaaliseen tukeen tai uusien tehtävien hallintaa, voi

työntekijä kokea voimattomuutta, uupumista ja tyytymättömyyttä. (Eteläpelto ja Vähäsantanen, 2010.)

Yksilön työuralla siirtymistä voidaan kuvata monella eri käsitteellä. Osa käsitteistä on keskenään synonyymeja ja osan käyttö riippuu siitä, minkä tyyppisestä siirtymästä työuralla on kyse. (Koivunen ym., 2012.) Luokanopettajan työssä urasiirtymä kattaa hyvinkin erilaisia siirtymiä. Se voi olla esimerkiksi vain muutoksia opetettavissa aineissa tai toisaalta se voi olla myös siirtymä kokonaan pois opetusosalta. (Alifrosti ym., 2022).

Luokanopettajan koulutuksella on tutkimusten mukaan työllistytty 358:aan eri työtehtävään, joista suurin osa on opetus ja kasvatusalalla. Luokanopettajien työttömyysaste on hyvin pieni: vain noin prosentin luokkaa. Muita työllistäviä työtehtäviä luokanopettajan tutkinnolla on esimerkiksi johto- ja esimiestehtävät sekä suunnittelu-, kehitys-, tutkimus ja hallinnolliset tehtävät. (töissä.fi, 2022.)

Tässä tutkimuksessa keskitytään alanvaihtoon, joka on yksilön oma-aloitteinen objektiivinen siirtymä eli yksilö on ollut aktiivinen toimija, joka on omasta tahdostaan siirtynyt työtehtävästä toiseen. Tällaisia siirtymiä ovat työpaikan, alan tai ammatin vaihdokset, jotka ovat voineet johtua esimerkiksi epämielekkäästä ja kuormittavasta työstä tai halusta kokeilla jonkinlaista uutta työuraa. (Koivunen ym., 2012.)

Työuran muutos on yleensä harkittu ja pitkäaikainen prosessi, koska sen mukana koko elämä voi muuttua. Työuran muutosprosessi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen, alku-, väli-, ja loppuvaiheeseen. Alkuvaiheeseen voi liittyä kriisejä, joko ammatillisessa tai henkilökohtaisessa elämässä. Kriisien seurauksena alanvaihtoon liittyvät pohdinnat yleensä lisääntyvät. Väli- eli kynnysvaiheessa yksilö voi kouluttautua lisää uutta uraa varten tai kokeilla uutta työtä loma-aikana tai virkavapaalla. Loppuvaiheessa yksilö tekee muutospäätöksen ja vaihtaa alaa tai hakee koulutukseen, jos uusi työ tätä vaati. Muutosprosessin kesto saattaa vaihdella yksilöiden välillä paljonkin. (Aimiala, 2008.)

3 Tutkimuksen tausta

Hangelin ja Holmström (2019) kertovat tutkimuksessaan, että opettajan työnkuva on laajentunut jatkuvasti ja on tulevaisuudessa yhä monimuotoisempaa. Oppimisympäristöt muuttuvat jatkuvasti ja myös yhteiskunta asettaa uudistumisaineita opettajalle. Opettajan työnkuvaan kuuluu nykyään oppilaiden opettamisen lisäksi esimerkiksi kasvatusvastuun jakaminen, yhteisopettajuus, vertaismentorinti ja moniammatillisen tiimin jäsenyys. Opettajista on tullut laaja-alaisia asiantuntijoita, jossa opetustyö työ ei ole keskiössä.

Opetusalan ammattijärjestön julkaisemassa selvityksessä (2021) jopa 57 prosenttia kaikista opettajista on harkinnut alanvaihtoa. Peruskoulunopettajista 59 % on pohtinut alanvaihtoa. Yleisimmät syyt alanvaihtopohdinnolle ovat työn kuormittavuus, palkkataso ja huomattavasti lisääntynyt työmäärä. SOOL:n (2019) tehdyn tutkimuksen mukaan opettajankoulutukseen hakeutuu nykyään entistä vähemmän hakijoita. Ensisijaisia hakijoita on vähemmän, kuin täytettäviä opiskelupaikkoja. Opettajuuden suosiolle ratkaisu löytyy työelämästä. Parantamalla opettajin työoloja ja palkkakehitystä ala pysyy houkuttelevaa ja saamme lisää opettajia.

Nissisen ja Välijärven (2011) mukaan opettajista noin 90 prosenttia sijoittuu kolutusta vastaaviin tehtäviin ja noin 10 prosenttia muihin kuin luokanopettajan työtehtäviin. Aimiälan (2008) tutkimuksessa ilmenee, ettei nuoruuden uravalinta estä työuran muutoksen mahdollisuutta. Muutokseen ei välttämättä vaikuta epäonnistunut opettajankoulutus, vaan työelämässä ilmenneet lisääntyneet haasteet ja työn kuormittavuus.

Räsänen (2023) kertoo väitöskirjassaan Minä junaan paikallani, kuinka osa alanvaihtoa harkinneista opettajista kertoi, ettei voi tehdä työtään niin hyvin kuin itse osaisi ja haluaisi tehdä, koska ajan sekä resurssin puute estää sen. Koska työn tekemiselle ei ole riittäviä edellytyksiä, estää se opettajan toimimisen työssään omien arvojensa mukaisesti. Opettajan työn vaativuus on sovitettava yhteen käytettävien resurssien kanssa, joten kun resursseja ei voida lisätä on opettajan vaatimuksia laskettava.

Tilastokeskuksen vuoden (2018) työolotutkimuksen mukaan ajatukset työpaikan ilmapiiristä, tasa-arvon toteutumisesta ja sosiaalisista suhteista työpaikalla ovat parantuneet vuodesta 2008 alkaen. Jaksamisongelmat ovat kasvaneet merkittävästi vuodesta 2013. Psykkiset ja fyysiset oireet ovat yleistyneet nuorilla ja keski-ikäisillä työntekijöillä. Räsänen tuo esiin, että opettajien alanvaihto- ja työuupumusriskin tarkastelu sekä tutkiminen mahdollistaa työn

kuormittavuuksien sekä epätyytyväisten tekijöiden löytämisen, jonka avulla voidaan ehkäistä alanvaihdon sekä työuupumuksen mahdollisuutta. (Räsänen, 2023.)

Jyväskylän yliopiston hankkeessa Opettajien työhyvinvointi ja sen yhteys pedagogisen työn laatuun kerrotaan, että opettajat nimesivät suurimmiksi stressinlähteiksi resurssien ja tuen puutteen, oppilaiden moninaiset tuen tarpeen sekä suuren työmäärän (Lerikkanen ym., 2020). Räsänen (2023) painottaa, että opettajien työhyvinvoinnin haasteisiin puuttuminen edellyttäisi paitsi opettajilta ongelmien esiintuomista, mutta ennen kaikkia päättäjien pitäisi yrittää ratkaista näitä. Ongelmien ratkaisemiseksi tarvittaisiin konkreettisia toimia opettajien arkeen, jotka auttaisivat opettajien jaksamista, jotta opettajien työhyvinvointi olisi kestävä ja alalla pystyttäisiin.

Blomberg (2008) kertoo tutkimuksessaan, että uusien opettajien mielestä opettajankoulutus ei vastaa opettajien nykyajan työtodellisuutta. Opettajankoulutus koetaan pirstalaiseksi, josta ei saada konkreettista apua työelämässä. Noviisiopettajat havaitsivat hyvin pian työelämässä koulutuksen puutteet. Noviisiopettajat nimesivät, että heidän suurin tiedollinen vajeensa liittyy arviointiin, muita olivat muun muassa kodin ja koulun yhteistyö ja erityisen tuen oppilaat. Osaamisen puutteellisuus aiheuttaa stressiä sekä pelkoa osaamattomuudesta. Tällöin kuormittavuus lisääntyy vielä lisää jo ennestään kuormittavassa opettajan työssä. (Blomberg, 2008.)

Uuden opettajan mentorointi hankkeessa (Niemi & Siljander, 2013) kerrotaan opettajan työn olevan yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta yksi tärkeimmistä ammateista. Monessa maassa opettajan ammatti ei houkuttele ihmisiä hakeutumaan alalle tai pysymään opettajia luokkahuonetyöskentelyssä. Suomessa opettajankoulutukseen hakeutuu vielä innokkaita opiskelijoita ja koulutuspaikat täyttyvät. Suomessa opettajankoulutus on korkeatasoinen, mutta opettajan ensimmäiset työvuodet ovat raskaita ja vaativia. Uusi opettaja kokee paineita monelta taholta ja vaarana on uupuminen ensimmäisinä työvuosina. Uupunut ja paineen alla työskentelevä opettaja ei välttämättä huomaa oppilaiden tuen tarpeita. Hankkeessa keskitytään uuden opettajan tuen tarpeisiin ja miten mentorointia voitaisiin järjestää koulumaailmassa opettajan ensimmäisinä työvuosina. Mentorointi tarkoittaa yhteistyösuhdetta, jonka tavoitteena on edistää oppimista ja osaamista mentoroitavan henkilön ammatillisessa kehittämisessä.

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Haastattelulla laadullisessa tutkimuksessa tarkoitetaan tilannetta, jossa haastattelija tai haastattelijat esittävät suullisesti kysymyksiä haastateltavalle ja kirjaavat ylös jollakin tavalla vastaukset (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Haastattelu voidaan siis mieltää keskusteluksi, jolla on vain ennakkoon asetettu jokin tavoite. (Puusa & Juti, 2020.)

Haastattelun etuna aineistonkeruumenetelmänä on pitkälti sen joustavuus. Haastattelija voi tiedonkeruun aikana oikoa väärinkäsityksiä, täsmentää kysymyksiä tai käydä lisää keskustelua haastateltavan kanssa. Tällaisia mahdollisuuksia ei ole esimerkiksi sähköpostin avulla tehtävissä kyselyissä, vaan tällöin haastattelija joutuu luottamaan, että vastaaja ymmärtää kysymyksen ja pystyy vastaamaan siihen kirjallisesti. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelussa ensiarvoisinta on saada mahdollisemmin paljon tietoa tutkimusaiheesta. Tämän takia on arvokasta, että haastateltavat pystyvät tutustumaan aiheeseen ja/tai tutkimuskysymyksiin, jolloin haastattelun onnistuminen on varmempaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Haastattelutilanteessa on myös tärkeää luoda luottamus haastattelijan ja haastateltavan välille. Tällöin haastateltavan on helpompi tuoda esiin omia mielipiteitä haastattelun aikana. (Puusa & Juti, 2020.)

Myös haastattelumenetelmässä on joitakin rajoitteita sekä esteitä. Haastattelussa voi tulla kummallekin osapuolelle tulkintavirheitä. Tutkittavan tulkintavirheet voi johtua kielellisestä väärinymmärryksestä tai epäselvästä kysymyksien muotoilusta, kun taas haastattelijan tulkintavirheet voivat johtua hänen heikosta kyvystänsä tulkita vastauksia ja tällöin on vaara vastuusten väärintulkinnalle sekä ylitulkinnalle. Haastattelukysymyksien avulla ohjataan haastattelua haluttuun suuntaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

4.2 Aineiston keruumenetelmä

Tämä tutkimus on laadullinen haastattelututkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden näkökulmia tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Jotta tutkija voi saada jonkinlaisen käsityksen tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden ajatuksista ja kokemuksista aiheeseen liittyen, on laadittu monia aineistonkeruumenetelmiä, joiden avulla helpotetaan tutkimuksen etenemistä. (Puusa & Juuti, 2022.)

Tutkimuksessa haastateltiin kolmea opettajaa, jotka olivat vaihtaneet työtehtävää pois luokkahuonetyöskentelystä. Ennen haastattelua lähetettiin haastateltaville haastattelurunko sekä saatekirje, jossa kerrottiin tietoa haastattelusta sekä haastateltavien oikeuksista. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna Zoomin välityksellä. Haastattelussa käytettiin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Haastattelut äänitettiin, jonka jälkeen data litteroitiin tekstimuotoon.

Tutkimushaastattelun lajeja on monia, jotka eroavat usein toisistaan vain strukturointiasenteen eli ohjaavuuden perusteella. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu aikaisemmin tutkimuksen teoriaan nojautuen. Kysymykset esitetään kaikille tutkittaville samoin sanoin ja tavoin. Strukturoidun ja puolistrukturoidun haastattelun erot ovat vastaamistavassa. Strukturoidussa haastattelussa kysymyksiin on ennalta määritetyt vastausvaihtoehdot, kun taas puolistrukturoitu haastattelu on vapaampi. Haastateltava vastaa omin sanoin ja näkemyksin haastattelukysymyksiin, minkä ansiosta on mahdollista saada esiin myös sellaisia asioita, jota tutkija ei ole osannut ottaa huomioon kysymyksiä laatiessa. (Puusa & Juuti, 2020.)

4.3 Haastatteluun osallistujat

Haastattelimme kolmea opettajaa, jotka olivat vaihtaneet alaa pois luokkahuonetyöskentelystä. Kaikki haastateltavat olivat naisia ja he olivat 25–45-vuotiaita. Jokainen haastateltava oli ollut vähintään vuoden töissä opettajana luokkahuoneessa. Haastateltava1 on koulutukseltaan matematiikan, fysiikan ja kemian aineenopettaja. Haastateltava2 on koulutukseltaan luokanopettajan sekä matematiikan aineenopettaja. Haastateltava3 on koulutukseltaan luokanopettaja. Jokaisen haastateltava on työllistynyt uuteen uraan vanhalla koulutuksellaan. Haastateltavat eivät halunneet tuoda ilmi uuden uran tarkkaa työ- ja tehtävänimikettään, jotta anonymiteetti pysyy suojattuna. Kaikkien uusi ura kuitenkin liittyy lapsiin ja nuoriin sekä opetusalaan.

4.4 Tutkimuksen ja haastattelun luotettavuus ja eettisyys

Haastattelijoiden ja haastateltavan välinen luottamus sekä yhteisymmärrys ovat lähtökohta haastattelun onnistumiselle. Haastateltavat ovat saaneet osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen. Haastateltaville kerrottiin, millaisesta tutkimuksesta on kyse ja annettiin tarpeeksi aikaa pohtia halukkuuttaan osallistua haastatteluun. Haastatteluun suostuminen ei poistanut mahdollisuutta keskeyttää osallistuminen milloin tahansa tutkimusprosessin aikana. (Kainulainen, 2021.) Haastateltavien kanssa kerrattiin vielä ennen haastattelua tutkimuksen olevan vapaaehtoista ja keskeyttäminen missä tahansa kohtaa sallittua. Haastateltaville kerrottiin haastattelun nauhoittamisesta.

Haastattelukysymykset olivat laadittu etukäteen, mikä ohjasi haastattelun kulkua merkittävästi. Kuitenkin haastattelussa tuli esille haastateltavien omia ajatuksia ja asioita yli haastattelurungon. Haastattelukysymykset lähetettiin sähköpostitse haastateltaville, jotta niihin olisi mahdollisuus tutustua ennen. Liian tarkat tiedot haastattelusta voivat johtaa haastateltavan ennakkokäsitykseen siitä, miten kysymyksiin tulisi vastata, mutta emme kokeneet tätä ongelmaksi omassa tutkimuksessa. (Hirsjärvi ja Hurme, 2022.)

Haastateltavien yksityisyyden suojaaminen on eettisesti hyvin tärkeää koko tutkimusprosessin ajan. Henkilöllisyyden tunnistaminen voi aiheuttaa haittaa tutkittavalle. Henkilötietoina pidetään kaikkia mahdollisia tietoja, joista tutkittavan henkilön voisi tunnistaa. Tutkittaville on luvattu anonymiteetin säilyminen jokaisessa tutkimusprosessin vaiheessa. Käytimme tutkittavien kanssa kommunikaatioon yliopiston sähköpostia, jossa sovimme haastatteluajankohdista ja lähetimme tutkimuksesta lisätietoa. Tutkimusaineistoa käsitellään tietoturvallisesti. Tutkittavien henkilöllisyys on suojattu nimiä muuttamalla ja jättämällä pois tunnistettavia työpaikkojen tai paikkakuntien nimiä. (Kainulainen, 2021.)

Yhtenä tutkimuksen luotettavuuden näkökulmana nousee esiin tutkijoiden ennakkokäsitykset tutkittavasta aiheesta. Omat ajatukset, tunteet ja oletukset opettajien alanvaihdon syistä voivat vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. (Eskola & Suoranta, 2015.) Opettajien alanvaihto on ollut pitkään pinnalla ja varsinkin koronapandemian jälkeen on puhuttanut opettajien työssä jaksaminen ja työmotivaatio (Kymäläinen, 2023). Omat tietomme ja käsityksemme alanvaihdon syistä perustuvat kirjallisuuteen, mediaan ja tuttujen alalla työskentelevien kertomuksiin. Ennako-oletuksista huolimatta pyrimme niiden olevan vaikuttamatta tutkimuksen etenemiseen.

Haastateltaviin kuului myös tuttava, josta tutkijalla oli ennakkokäsityksiä tutkimus aiheeseen liittyen. Jokaista haastateltavaa kohdeltiin samalla tavalla ja ennakkokäsitysten ei annettu vaikuttaa tuloksiin. Tuloksissa on kirjattu vain asioita, joita tuli haastattelun aikana ilmi. Haastatteluun on voitu pyytää lisätietoa vielä kirjallisesti jälkikäteen sähköpostitse.

4.5 Aineiston analyysi

Kaikki kolme haastattelua äänitettiin, minkä jälkeen äänitteet litteroitiin tekstimuotoon. Tutkijat ovat keskustelleet yhdessä aineistosta ja niistä nousevista teemoista. Aineisto on yhdessä koottu ja jäsennelty, jotta molemmilla on kokonaiskuva tutkimuksen tuloksista. Ainoastaan aineiston jäsentely analysoinnin aikana ei riitä. Tutkijat tekevät johtopäätöksiä tekstistä tutkimuskysymyksiin nojautuen. Luotettavien tulosten laatiminen vaatii useita tietolähteitä eli tässä tutkimuksessa haastateltavia. (White & Marsh, 2006.) Litteroinnin jälkeen loimme selkeät pääteemat, joiden alle haastateltavien vastaukset sopivat tutkimuskysymykseen nojaten. Aineistosta on jätetty pois teemoja, jotka eivät vastaa meidän tutkimuskysymyksiimme. Pääteemojen alle kokosimme tekstimuotoon litteroidut vastaukset, joita siirsimme varsinaisiin tuloksiin. Olemme tuloksissa käyttäneet vain haastatteluissa ilmenneitä vastauksia.

5 Tulokset

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksemme keskeisimmät tulokset. Tulokset on jaettu neljään keskeisimpään aihealueeseen, jotka nousivat aineistosta esiin. Esittelemme aihealueet seuraavassa järjestyksessä: 1) Alanvaihdon taustalla olevat tekijät 2) Alanvaihtoprosessi 3) Tyytyväisyys alanvaihtoon 4) Kehitysehdotukset opettajan ammatille.

5.1 Alanvaihdon taustalla olevat tekijät

Aineistosta nousi esiin monia tekijöitä, jotka saivat opettajat harkitsemaan alanvaihtoa luokkahuoneesta muualle. Nämä tekijät jakautuivat neljään pääluokkaan: 1) Tyytymättömyys työolosuhteisiin 2) Oman opettajuuden kyseenalaistaminen 3) Työn vaikutus myös vapaa-ajalla 4) Koulutuksen yhteys työelämään. Näitä neljää pääluokkaa käydään tarkemmin läpi seuraavissa alaluvuissa.

5.1.1 Tyytymättömyys työolosuhteisiin

Selvästi suurimpana ja tärkeimpänä aineistosta nousi esiin ensimmäinen pääluokka eli tyytymättömyys työolosuhteisiin. Haastateltavien oli helppo nimetä monia asioita opettajan työstä, joihin he eivät olleet tyytyväisiä. Parannusta toivottiin työoloihin, jotta työ ei olisi niin raskasta ja uuvuttavaa.

Kouluissa vallitseva resurssipula ja opettajalta vaadittava laaja osaaminen nousi tärkeimmiksi tekijöiksi, joihin opettajat eivät olleet tyytyväisiä. Haastateltavat kertoivat, että opettajan työajasta suurin osa kului kasvatustyöhön, oppilaiden tuen tarpeeseen vastaamiseen sekä asiakirjojen tekemiseen. Näiden tekijöiden takia itse opetustyö ja sen suunnittelu-aika pieneni. Tämä tarkoitti myös sitä, että opetuksen laatu kärsi. Haastattelijat olisivat toivoneet, että heillä olisi ollut enemmän aikaa opetustyöhön ja sen suunnitteluun, koska kokivat sen tärkeäksi ja antoisaksi työssään. Nyt he eivät voineet toteuttaa opetusta laadukkaasti sekä suunnitellusti ja kokivat jopa epäonnistuneen työssään. Opettajat kokivat työssään mielekkääksi opettamisen, ja kun tämän merkitys sekä työssä tähän käytetty aika väheni, väheni myös työn mielekkäin vaihe. Haastateltava1 kertoi asiasta näin:

”Opettaminen on mielestäni mukavaa ja kivaa, mutta sitten haasteelliset asiat niin koen, että ne ovat juuri toi oppilashuolto ja kokonaisvaltainen kasvatuksellisuus, mikä nykyään on. Tuntui, että ne veivät todella paljon aikaa ja energiaa.”

Nykypäivänä luokkakoot ovat suuria ja inklusion tullessa tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on kasvanut yleisopetuksen luokissa. Tutkijatohtori Raisa Ahtiainen mukaan Suomessa inklusiolla tarkoitetaan usein pyrkimystä järjestää tukitoimia tavalliseen luokkaan oppilaille, joilla on haasteita tai erityistarpeita oppimiseen tai käyttäytymiseen liittyen (Ahtiainen & Heikkinen, 2022). Haastateltava2 kertoi näin oppilaiden tuen tarpeesta ja opettajana siihen vastaamiseen:

“Oppilaiden yksilölliset tarpeet ovat aika laaja skaala. Miten opettaa niihin pystyy vastaamaan, kun ryhmässä on parhaimmillaan kolmekymmentä oppilasta. Erityisopettajan tukea on joskus ollut tarjolla tai on saatu, mutta miten jotenkin sitä koko palettia pystyy pyörittämään niin, että huomioidaan oppilaiden tarpeet, joihin heillä on myös oikeus.”

Yhden opettajan vastuu luokan tuen tarvitsijoiden vastaajana on selkeästi liian suuri ja siihen opettajat toivoivat lisää resursseja. Resursseja lisäämällä opettajan vastuuta pystyttäisiin jakamaan ja oppilaat saisivat kaiken tarvitsemansa tuen, johon oppilas on myös oikeutettu.

Konkreettinen tekijä, johon toivottiin parannusta, oli opettajan saama palkka ja sen kehitys. Haastateltavien mielestä palkka ei vastannut työn vaativuutta eikä työssä ole paljoakaan etenemismahdollisuuksia ja sitä kautta palkkakehitystä. Haastateltava2 kertoi, kokevansa epätasa-arvoa palkassa, koska hänellä oli suuri ja vaativa luokka. Luokkakoko ja oppilaiden vaativat yksilölliset tarpeet eivät näkyneet hänen palkassaan millään tavoin, vaikka työmäärä oli suurempi. Opettajan palkka koostuu peruspalkasta, mahdollisista ylityölisistä, työkokemukseen perustuvista lisistä sekä vastuutehtävien lisistä (OAJ, 2023). Yleensä opettajan palkkaan eivät siis vaikuta luokkakoko, luokan haastavuus sekä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä, vaikka ne vaikuttavat opettajan työmäärään selkeästi.

5.1.2 Oman opettajuuden kyseenalaistaminen

Haastateltava1 ja Haastateltava3 mainitsivat, ettei opettajan ammatti ollut heille minkäänlainen unelma- tai kutsumusammatti. Opettajan ammatti on monelle tuttu sekä työllistymismahdollisuudet hyvät, mitkä olivat saaneet heidät kiinnostumaan ja hakemaan alalle. Haastateltava1 kuvaili päätöstään alalle hakemisesta näin:

”Itsellä ei ollut mitään kovinkaan vahvaa siinä lukion vaiheessa, että mikä on se oma ala tai oma intohimo, mutta sitten, että mikä on semmoinen helppo, varma ja opettaja. Se on kaikille tuttu ammatti”

Tämä myös selkeästi selittää alalta vaihtamista, koska he eivät olleet varmoja ovatko he itselleen mielekkäimmässä ammatissa. Halutaan kokea myös muunlaisia työllistymismahdollisuuksia, jotta voisi löytää ammatin, jossa itse viihtyisi.

Haastateltava2 oli jo tiennyt pidempään, että hänestä tulee opettaja aikuisena. Muutaman raskaan työelämä vuoden jälkeen hän alkoi kuitenkin epäroimään olisiko hänen ammattitaidollansa jossakin muualla enemmän annettavaa ja kehittyisikö oma ammattitaito vielä enemmän muualla. Hän päättikin vaihtaa alaa, mutta halusi selkeästi pysyä opetuslalla, koska se oli hänen sydäntänsä lähellä eikä halunnut luopua siitä kokonaan. Nyt hän voi antaa alalle jopa enemmän, kun uudessa työssä on oikeanlaiset resurssit ja palkkaus tehdä työtä eikä joudu selviämään päivästä toiseen pienillä resursseilla ja suurella työmäärällä. Haastateltava2 kertoi päätöksestä lähteä luokahuonetyöskentelystä:

” Opetusala itsessään on lähellä sydäntä ja mä en halua luopua myöskään siitä. Ja sitten kun mä pohdin, sitä oman ammatillisuuden kehittymistä, niin toisaalta halusin jatkaa jollakin opetusalan liittyvällä työllä.”

5.1.3 Työn vaikutus myös vapaa-ajalla

Opettajan suuren työmäärän takia haastateltavat kertoivat, että monesti työt valuivat kotiin ja omalle vapaa-ajalle. Työmäärä oli niin suuri, että työpäivän jälkeen illalla joutui vielä palaamaan työasioihin. Opettajilla ei ollut siis viikolla tarpeeksi aikaa palautua työpäivästä, koska oma vapaa-aika jäi hyvin lyhyeksi. Viikot toistivat samaa kaavaa, jonka seurauksena he alkoivat uupua suuren työmäärän ja -ajan takia. Myös kotona saattoi olla paljon työasioita, kuten oppikirjoja ja kokeita levällään, joka vielä enemmän häivytti työn ja vapaa-ajan rajaa. Haastateltava3 sanoitti asiaa näin:

”Nyt kun laitot tietokoneen kiinni niin ne työtehtävät jäävät sinne. Vaikka laitoin koneen kiinni silti niitä mielti ja jonkin verran kanto oppimateriaalia kotiin keittiönpöydälle lojumaan. Keittiönpöytä oli täynnä opeoppaita ja muuta materiaalia.”

Haastateltava1 kertoi, että opettajana työskentely vaikuttaa myös hänen käyttöksensä vapaa-ajalla. Hän koki, että opettajan identiteetti rajoitti hänen käytöstään myös vapaa-ajalla, kun oli mahdollisuus oppilaiden sekä heidän vanhempien kohtaamiseensa:

”Koin, että olin opettaja aina. Tietyt työtehtävät saavat valua iltapuolelle. Vapaa-ajalla joutuu ehkä hieman pidättäytymään, jos on mahdollisuus oppilaiden tai vanhempien silmien alle. Kansankynttilä katseiden alla oleva olo, jota uudessa urassa ei ole lainkaan.”

5.1.4 Koulutuksen yhteys työelämään

Aineiston perusteella haastateltavat olivat tyytyväisiä opettajankoulutuksen innostavuuteen työtä kohtaan sekä opettajan työn ainehallintaan, mutta he toivoivat selkeästi uudistusta koulutukseen opettajan työn muutoksen seurauksena. Haastateltavat kertoivat, että koulutus ei vastannut nykyajan opettamisen tarpeita arjessa. Tällaisia tarpeita olivat esimerkiksi viestintätaidot, asiakirjojen laatiminen, oppilaanohjaus ja konkreettiset taidot haastavissa luokkahuone tilanteissa.

Haastateltava2 kertoi, että koulutuksessa ei perehdytty Wilmaan. Wilma on oppilashallinto-ohjelmisto, joka on tarkoitettu koulun ja kodin väliseen viestintään. Opettajat käyttävät alustaa päivittäin viestintään sekä merkintöjen ja arvosanojen julkaisemiseen. Haastateltava1 toivoi, että haastavia luokkahuonetilanteita sekä oppilaanohjausta olisi käyty koulutuksessa enemmän. Hän kertoi, että yliopiston opettajankoulutuksen opettajat olivat vain painottaneet, kuinka työelämässä oppii toimimaan erilaisissa tilanteissa eikä niitä voinut opettaa.

Haastateltava1 olisi toivonut opetukseen caseja, joihin otetaan jokin aito koulutilanne ja opetellaan erilaisia toimintatapoja eri tilanteissa. Näin opettajalla olisi työelämään astuessaan tiedossa sekä opettajan että oppilaan oikeudet ja vastuut että toimintatapoja erilaisiin tilanteisiin. Opettajat kirjoittavat työssään paljon pedagogisia asiakirjoja, joihin ei ollut syvennetty opettajakoulutuksen aikana ollenkaan Haastateltava2 mukaan. Pedagogisiin asiakirjoihin kirjataan oppilasta tukevat pedagogiset ratkaisut opetusmenetelmistä kommunikointitapoihin. Opettajan on tarvinnut itse opetella kirjoittamaan näitä ennen työelämää.

Haastateltavat kertoivat, kuinka kokivat ensimmäiset työvuodet selkeästi raskaana ja uuvuttavana. Moni asia oli työssä aivan uutta ja se vaati opettelua ja aikaa. Myös tämä viittaa siihen, että opettajankoulutus ei vastaa enää nykyisiä tarpeita opettajan työssä ja siihen

tarvitaan muutosta, jotta opettajat eivät pala loppuun jo ensimmäisten työvuosien aikana. Nyt he joutuvat työn ohella myös opettelemaan toimimaan töissä, vaikka koulutus on juuri tätä varten luotu.

5.2 Alanvaihtoprosessi

Haastateltavat olivat olleet jokainen luokkahuoneessa opettajan ammatissa eri pituisia aikoja. Jokaisella työkokemusta luokan edessä toimimisesta oli kuitenkin kertynyt vähintään vuosi. Haastateltavat olivat harkinneet alanvaihtoa jo jonkin aikaa ja miettineet mahdollisuuksia työllistyä muualle. Alanvaihto oli haastateltavilla mielessä aaltoilevasti joskus enemmän ja toisinaan vähemmän. Alanvaihtoprosessit kestivät parista kuukaudesta useampaan vuoteen. Samalla koulutuksella työllistyminen, mutta paremmat työolot kiinnostivat jokaista haastateltavaa.

Aineistosta nousi esille opettajan ammatissa olevat huonot urakehitysmahdollisuudet. Urakehitystä tapahtuu ammatillisesti ja minä pystyvyyden tunne kasvaa. Uudessa urassa nousi vahvasti esille työnkuvaa vastaava palkkaus ja mahdollisuus ura- ja palkkakehitykselle.

Haastateltava2 ajatteli oman ammatillisuuden olevan hyvällä tasolla ja pohti voisiko siitä olla hyötyä jossain muuallakin, kuin opetustyössä luokkahuoneessa. Haastateltava2 kertoi olleensa vakituudessa virassa luokanopettajana jo monia vuosia. Ajatus siitä, että vaihtaa alaa sai ajattelemaan, mitä kollegat ja esihenkilöt olisivat siitä mieltä. Kuitenkin tietoisuus siitä, mitä itse haluaa tehdä ja miten kehittää juuri omaa työuraansa, sai pohtimaan alanvaihdon olevan henkilökohtainen oma päätös. Haastateltava2 kertoi:

”Jossain kohtaa piti miettiä, hei mäkin olen tässä. Miten mun omaa ammatillisuutta voisi kehittää. Jos mä haluan toteuttaa sitä mistä mä haaveilen, ni totta kai sit pitää tehdä jotain sille asialle. Mietiskelin asiaa pitkään.”

Haastateltava3 oli tehnyt muutamia pidempiä sijaisuuksia eri kouluissa. Viimeinen luokkahuone kokemus oli kuitenkin saanut ajatuksen opettajan työn jäämisestä taakse hetkellisesti kokonaan oman jaksamisen vuoksi. Irtisanoutuminen oli helpotus ja työnhakuprosessi lähti käyntiin uudestaan. Haastateltava3 katseli monia eri työpaikkoja, joihin sisältyi myös luokanopettajan työpaikat. Ajatus kouluttautua uudelleen aivan muulle alalle tuntui houkuttelevalta haastavan luokkahuone kokemuksen jälkeen. Luokkahuone työskentelyn ajattelusta Haastateltava3 sai kylmänväreitä ja työt tulivat jopa uniin, jossa työ oli

painajaismainen. Haastateltava3 kiinnostui asiantuntijatehtävistä ja löysi asiantuntijasijaisuuden, johon ei tarvinnut kouluttautua uudelleen. Sijaisuuden loputtua Haastateltava3 löysi uuden asiantuntijasijaisuuden, jossa on tällä hetkellä töissä. Haastateltava3 kertoi näin:

”Oppilaiden asioiden selvittelyyn meni työpäivän aikana ja sen jälkeen aikaa. Joka viikko oli kiusaamista, ilkeävaltaa ja haasteita oppilaiden välisissä sosiaalisissa suhteissa. Luokasta 50 % oli tehostetun tuen oppilaita. Pääsin kotiin, niin arjen jälkeen, työasiat pyörivät tauotta mielessä. Kotona piti suunnitella seuraava päivää, kahlata materiaaleja, aineita lukea ja sama rumpu jatkui seuraavana päivänä. Viikonloppuna perjantain ja lauantaina ehti levätä, mutta heti sunnuntaina stressi alkoi ja piti alkaa tehdä töitä.”

Haastateltava1 kertoi alanvaihtoprosessin alkaneen jo opiskellessa ja opettajan sijaisuuksia tehdessä. Alanvaihtoprosessi ei siis ollut suuri hyppy uuteen ammattiin ja siihen suhtauduttiin hyvin. Haastateltava1 kertoi omia vahvuuksiaan olevan opetuspuoli ja materiaalien suunnittelu. Uusi työ omien vahvuuksien parissa kuulosti monipuoliselta ja täysin uudelta jutulta, jossa saisi hyödyntää omia vahvuuksiaan.

Haastateltava2 ja Haastateltava3 korostivat työyhteisöjen olleen äärimmäisen hyviä ja kannustavia opettajan ammatissa. Työyhteisö tuki jaksamista ja kollegoilta saa mentorointia, joten alanvaihtoajatukset eivät liittyneet työyhteisön haasteisiin. Haastateltavat ovat työllistyneet samalla koulutuksella erilaisiin asiantuntija tehtäviin. Nykyiset työnantajat ovat huolehtineet hyvästä perehdytyksestä ja mahdollisista lisäkoulutuskursseista. Asiantuntija tehtäviin kuuluu koulujen kanssa yhteistyötä erilaisissa tilanteissa. Jokaiselle haastateltavalle opetustyö oli jossain määrin lähellä sydäntä olevaa ja opettajan työ nähtiin arvokkaana ja merkityksellisenä ammattina. Koulumaailman, lasten ja nuorten mukana olo uudessa työssä tavalla tai toisella on mieleistä haastateltaville. Myöskään mahdollisuutta joskus toimia taas opettajana luokkahuoneen edessä Haastateltava1 ja Haastateltava3 eivät täysin sulkeneet pois.

5.3 Tyytyväisyys alanvaihtoon

Jokainen haastateltava on hyvin tyytyväinen uuteen uraansa. Haastateltavat kertoivat uudessa työurassa olevan hyvät resurssit tehdä juuri sitä työtä mihin on palkattu, joustavat työajat, etämahdollisuus, työn joustava suunnittelu, työnvaativuutta vastaava palkka ja mahdollisuus

ura- ja palkkakehitykseen. Nostoihin uuden uran paremmista puolista kuuluivat myös meluhaitan väheneminen ja lounashetket aikuisten kanssa. Haasteltava1 kokee, että uusi ura on laajentanut kuvaa siitä millaisiin töihin voisi tulevaisuudessa hakeutua. Se on lisännyt rohkeutta myös siihen, että opettajankoulutuksella voi työllistyä todella moniin erilaisiin tehtäviin. Yhteistyötä tulee tehtyä paljon enemmän kollegoiden kanssa, kuin opettajana työ on hyvin itsenäistä. Haastateltava3 kertoi kontaktityön ihmisten kanssa puuttuvan oleellisesti, kun taas luokanopettajan työssä sitä on paljon. Etätyömahdollisuus on luksusta, eikä ole sidottuna koskaan tiettyyn lukujärjestykseen.

5.4 Kehitysehdotukset opettajan ammatille

Haastateltavat toivat esille ajatuksia siitä mitä luokkahuone työskentelyssä tulisi olla paremmin, jotta alalle voisi mahdollisesti palata uudelleen. Jokainen haastateltava toi esille palkka epätasa-arvon. Palkka ei vastaa tällä hetkellä työn vaativuutta. Lisäkorvausta ei saa vaikka olisi iso ja vaativa luokka. Työtehtäviä on myös jatkuvasti lisää ja opettajan keskittyminen menee kasvatustyöhön. Työajan rajaus täytyy tehdä opetuksen suunnittelusta, jolloin se lisää stressiä ja riittämättömyyden tunnetta entisestään.

Kehitysehdotuksina esille nousivat pienemmät ryhmäkoot, kouluttautuminen ja uudelle opettajalle mentorointi työn alkuvaiheissa. Monesti ryhmäkoot ovat kasvaneet suuriksi ja opettajan on haastavaa huomioida jokainen oppilas yksilöllisesti. Uuden opettajan mentoroinnista ajatuksia heräsi, koska usein opettajan ensimmäinen työvuosi on hyvin raskas ja mentorointi voi puuttua lähes kokonaan työpaikan mukaan.

6 Pohdinta

Tässä tutkielmassa selvitimme syitä opettajien alanvaihdolle pois luokkahuoneesta työskentelystä ja uudelle uralle siirtymistä. Tutkimuksen tulokset vahvistivat aiempaa tutkimusta aiheesta. Haastattelimme kolmea opettajaa, joista kaksi oli opettajan uran alkuvaiheessa ja yksi työskennellyt luokanopettajana noin seitsemän vuotta. Tässä luvussa kerromme keskeiset tutkimustulokset tiivistetysti, peilaamme omaa tutkimusta aiempiin tuloksiin, pohdimme tutkimuksen merkitystä yhteiskunnallisesti ja annamme ehdotuksia jatkotutkimukselle tai tutkimuksen laajentamiseen.

Tutkielman tuloksista selviää, että koulumaailmassa työskentely on opettajille henkisesti ja fyysisesti kuormittavaa. Tuloksista esiin nousee haastateltavilta samanlaisia opettajan työn ongelmakohtia, joiden takia alanvaihtoa on alettu harkita. Niin kuin meidänkin tuloksissamme, myös SOOL:n artikkelissa tuli ilmi opettajien ensimmäisen vuoden olevan erityisen raskas ja täynnä uutta opetettavaa asiaa. Opettajien työmäärät on kasvanut valtavan suuriksi ja työasiat kulkeutuvat myös kotiin mukaan. Tutkimuksen tuloksissa nousi neljä päätekijää ja ne jakautuivat neljään pääluokkaan. 1) Tyytymättömyys työolosuhteisiin 2) Oman opettajuuden kyseenalaistaminen 3) Työn vaikutus myös vapaa-ajalla 4) Koulutuksen yhteys työelämään. Räsänen (2023) kertoi väitöskirjassaan, että osa alanvaihtoa harkinneista opettajista ei voi tehdä työtään niin hyvin kuin itse osaisi ja haluaisi tehdä. Työn tekemiselle ei ole riittäviä resursseja ja se estää opettajan toimimisen työssään omien arvojensa mukaisesti. Nämä asiat tulivat myös ilmi meidän tuloksissamme. Aiemman tutkimuksen mukaan (OAJ, 2021) jopa 57 prosenttia kaikista opettajista on harkinnut alanvaihtoa. Peruskoulunopettajista 59 % on pohtinut alanvaihtoa. Yleisin syy alanvaihtoon pohdinnoille on työn kuormittavuus, palkkataso ja huomattavasti lisääntynyt työn määrä. Näitä asioita meidänkin tutkimuksemme tuloksissa peilattiin oman alanvaihdon syiksi. Syyt alanvaihdolle on siis tiedossa, mutta asialle ei konkreettisesti mitään tehdä.

Tutkimustulokset ovat huolestuttavia ja laittavat miettimään koulumaailman tulevaisuutta. Opettajien varsinainen työnkuva on monialainen ja se lisää haasteita työssä jaksamiseen. OAJ:n (2022) mielipidekirjotuksessa sanotaan ”Kun kouluun tulee resuinen, alakuloinen, väsynyt oppilas – luokanopettaja toimii sosiaalityöntekijänä. Oppilas lyö toista turpaan, kiusaa toisia, puree koulunkäynnin ohjaajaa – luokanopettaja toimii poliisina. Kouluun kohdistuu pommi- tai jokin muu uhka – luokanopettaja toimii vartijana. Oppilaalla on diabetes- tai jokin muu lääkitys – luokanopettaja toimii terveydenhoitajana. Huoltajilla on

keskinäisiä ongelmia, jotka he kaatavat opettajalle – luokanopettaja toimii perheterapeuttina. Oppilaalla on syömishäiriö tai ruoka ei muuten vain maistu – luokanopettaja toimii ravintoterapeuttina. Oppilaalla on tunne-elämän häiriöitä – luokanopettaja toimii koulupsykologina. Oppilaalla on haastavia oppimisvaikeuksia – luokanopettaja toimii erityisopettajana. Oppilaan äidinkieli ei ole suomi – luokanopettaja toimii S2-opettajana maahanmuuttajaoppilaalle. ”

Opettajan alanvaihdolla voi olla myös kohtalokkaita seurauksia koko koulumaailmalle ja yhteiskunnalle. Oppilailla ei välttämättä ole turvallista ja vakaata aikuista kehen voi tukeutua, jos koulun henkilökunta on hyvin vaihtuvaa. Opettajat voivat olla uupuneita ja kuormittuneita, mikä vaikuttaa myös oppilaiden kohtaamiseen. Valtava työmäärä ja resurssipula vaikuttavat myös tuntien suunnitteluun ja näin opetuksen laatuun. Koulujen hyvä tulevaisuus vaatii lisää resursseja ja arvostusta opettajien työtä kohtaan. Kysyimme myös haastateltavilta mitä he muuttaisivat koulussa, jotta he voisivat palata takaisin työelämään. Esille nousi muun muassa palkkaus, pienemmät ryhmäkoot, kouluttautumisia pitkin lukuvuotta, aikaa tehdä opetustyötä ja uudelle opettajalle mentorointia työn alkuvaiheissa. Haastateltava2 sanoi, ettei ole tarkoitus lannistaa meitä tulevina opettajina. Vaikka itse on päätenyt vaihtamaan uraa, oli opettajan työssä myös paljon hyvää. Koulumaailma tarvitsee ammattitaitoisia ja vakaita opettajia.

Viimeaikainen kouluampuminen Vantaalla on myös järkyttänyt syvästi koko Suomea. Tulevaisuudessa koulujen turvallisuus henkilökunnan ja oppilaiden puolesta on myös asia mikä voi mietityttää ja huolettaa. Mieleen nousee myös oppilaiden hyvinvointi ja miten yhteiskunta voisi siihen vaikuttaa. Opettajan työ on yhä enemmän kasvatustyötä, oppilaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Ylen artikkelin (2019) mukaan lasten keskittymiskyky on heikentynyt selkeästi, tähän voi vaikuttaa liian lyhyet yöunet, älylaitteiden liika viihdekäyttö. Oppilaiden huomion saaminen voi olla vaikeaa, sekä motivaatiota on vaikeampi saada, koska tylsyyttä keestetään huonommin. Nämäkin asiat lisäävät kuormittavuutta luokahuoneessa.

Tutkimuksessa aineisto oli suppea, koska tutkimukseen osallistui vain kolme haastateltavaa. Tutkimusta voisi jatkaa laajemman aineiston avulla. Tutkimuksen tulokset olivat kuitenkin hyvin samankaltaisia kuin aiempien tutkimusten, joita kävimme läpi tutkimuksen taustoissa. Laajemman tutkimusaineiston avulla tutkimustulokset olisivat luotettavampia ja syitä alanvaihtoon voisi löytyä enemmän. Mielenkiintoista olisi ottaa mukaan myös haastateltavia,

jotka ovat kouluttautunut täysin uudelleen uudelle uralle. Tutkimukseen voisi ottaa myös mukaan opettajia, jotka nimenomaan haluavat olla luokkahuoneessa töissä ja ottaa mukaan heidän ajatuksiansa opettajan työstä.

Opettajien alanvaihdon tutkiminen on ajankohtaista ja tärkeää. Muutoksia opettajan työnkuvaan tulisi tehdä selkeästi ja syyt opettajien alanvaihdolle ovat tiedossa. Alalle tarvitaan myös jatkossa ammattilaisia ja opettajan työn tulisi olla houkuttelevaa. Tutkimuksen työstäminen on ollut mielenkiintoista ja avannut lisää opettajan työn epäkohtia. Tulevina opettajina aihe on joinain hetkinä tuntunut masentavalta omaa tulevaa ammattia kohtaa. Pysymme kuitenkin toiveikkaina koulumaailman muutoksesta ja opettajien aseman parantumisesta. Opettajan työ on arvokasta ja äärimmäisen tärkeää koko yhteiskunnan kannalta.

7 Lähdeluettelo

- (STV), S. v. (2018). Tilastokeskus: Työolot. Helsinki.
- Ahtiainen, R.;& Heikkinen, K.-M. (30. 3 2022). *Inklusio koulussa ja päiväkodissa – osallistava oppimis- ja kasvatusyhteisö*. Noudettu osoitteesta Hyplus: <https://hyplus.helsinki.fi/inklusiokoulussa-ja-paivakodissa-osallistava-oppimis-ja-kasvatusyhteiso/>
- Aimiala, M. (2008). *Mieli paloi muualle - opettajan työuran muutos ja ammatillisen identiteetin rakentuminen*. Joensuun yliopisto.
- Alifrosti, B.;Andersson, E.;Heikkilä, M.;& Tuike, I. (2022). *Kokeilijoita, alanvaihtajia, etsijöitä ja etenijöitä – Ura siirtymät luokanopettajan työstä muille aloille*. Työelämän tutkimus.
- Blomberg, S. (2008). Noviiisopettajana peruskoulussa - Aloittelevien opettajien autenttisia kokemuksia ensimmäisestä opettajavuodesta. *Väitöskirja*. Helsingin yliopisto.
- Blomberg, S.;Komulainen, J.;Lange, K.;Lapinoja, K.-P.;Rohiola, U.;Sahi, S.;& Turunen, T. (2009). *Opettajuuteen ohjaaminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eronen-Raivio, M. (27. 04 2022). OAJ: Opettajan työ on muuttunut mahdottomaksi.
- Eskola, J.;& Suoranta, J. (2015). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Eteläpelto, A.;& Vähäsantanen, K. (2010). *Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona*. PS-Kustannus: Teoksessa Asunmaa T., Rähä P. (toim.): Samalta viivalta 4 – Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto.
- Hangelin, S.;& Holmström, A. (29. 01 2019). Opettajan ammatti on monipuolinen asiantuntijatehtävä. *Turun Sanomat*.
- Hirsjärvi, S.;& Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*.
- Kainulainen, H. (2021). *Tutkijan eettinen vastuu sensitiivisessä tutkimushaastattelussa*. UNIVERSITY OF HELSINKI.
- Kiviniemi, K. (2000). *Opettajan työtodellisuus haasteena opettajankoulutukselle*. Helsinki: Opetushallitus.
- Koivunen, M.;Lämsä, A.-M.;& Heikkinen, S. (2012). *Ura siirtymät muuttuvassa työelämässä : analyysi urasiirtymän käsitteestä*. Jyväskylän yliopisto.
- Kymäläinen, S. (2023). *Opettajat löysivät koronan romahduttaman motivaationsa, mutta nyt alaa vaanii krooninen uusi uhka*. YLE.
- Lerkkanen, M.-K.;Pakarinen, E.;Messala, M.;Viola, P.;& Aulen, A.-M. J.-L. (2020). *Opettajien työhyvinvointi ja sen yhteys pedagogisen työn laatuun*. Jyväskylän yliopisto.
- Luokanopettajankoulutus: Mihin valmistuneet ovat sijoittuneet?* (2022). Noudettu osoitteesta Töissä.fi: https://toissa.fi/fi_FI/sijoittuminen-tyoelamaan/show/luokanopettajakoulutus

- Luukkainen, O.;& Pulkkinen, S. (2017). Opettajajärjestöt opettajakoulutuksen uudistajina. Teoksessa E. Paakkola;& T. Varmola, *Opettajankoulutus: Lähihistoriaa ja tulevaisuutta* (ss. 246 - 263). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Mariikka, A. (2008). *Mieli paloi muualle - opettajan työuran muutos ja ammatillisen identiteetin rakentuminen*. JOENSUUN YLIOPISTON KASVATUSTIETEELLISIÄ JULKAISUJA.
- Niemi, H.;& Siljander, A. (2013). Uuden opettajan mentorointi: Mentoroinnilla oppilaan ja opettajan hyvinvointiin. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.
- Nissinen, K.;& Välijärvi, J. (2011). *Opettaja- ja opettajakoulutustarpeiden ennakkoinnin tuloksia*. Jyväskylä.
- OAJ. (2021). *Dramaattinen muutos: Jo kuusi kymmenestä opettajasta harkitsee alanvaihtoa*. OAJ.
- Peske, H. G. (2001). *The Next Generation Of Teachers: Changing Conceptions of a Career In Teaching*.
- Puusa, A.;& Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Räsänen, K. (2023). "Minä junaan paikallani": *Opettajan alanvaihdon harkinta ja sen yhteys koettuun työuupumukseen ja työyhteisösuhteeseen*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- SOOL. (30. 04 2019). Opettajien vaikeutuneet työolot heikentävät alan suosiota. *SOOL*.
- Tuomi, J.;& Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Työelämäopas: Opetus- kasvatus- ja tutkimusalan palkoista*. (2023). Noudettu osoitteesta OAJ: <https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/palkka/>
- White, M.;& Marsh, E. (2006). Content analysis: A flexible methodology. *Library Trends*.

Liitteet

Liite1 Tutkimuskysymykset

1. Mikä on ammattinimikkeesi? Entä koulutus?
2. Miten huomasit olevasi kiinnostunut opettajan työstä? (Milloin)
3. Millaista ajattelit opettajan työn olevan ennen koulutukseen hakeutumista?
4. Antoiko koulutus tarpeeksi eväitä työelämään? Mitä puuttui? Mikä oli hyvää?
5. Mitkä asiat koit haasteellisena tai uuvuttavana opettajan työssä luokkahuoneessa?
Mitä hyviä muistoja sinulla on?
6. Vastasiko opettajan työ luokkahuoneessa odotuksia, joita sinulla oli ennen työelämää?
7. Milloin aloit ensimmäisen kerran ajatella alanvaihtoa? Mitkä asiat siihen vaikuttivat?
8. Millaisia erilaisia vaiheita muutosprosessissasi oli? Kuinka kauan se kesti?
9. Millaisia töitä etsit? Miksi tämä työ kiinnosti sinua?
10. Mistä sait rohkeutta vaihtaa alaa? Miten alanvaihtoon suhtauduttiin.
11. Kerro uudesta työtehtävästäsi, oletko kouluttautunut siihen uudelleen/lisää tähän päivään saakka.
12. Oletko ollut tyytyväinen uuteen uraasi?
13. Mitkä asiat uudessa urassa on paremmin, kuin opettajan työssä luokkahuoneessa?
14. Mitkä asiat olisivat voineet pitää sinut opetustyössä?
15. Oletko harkinnut palaamista opettajan työhön? Miksi/Miksi et?
16. Mitä opettajan työssä tulisi muuttua, jotta se olisi houkuttelevampaa?